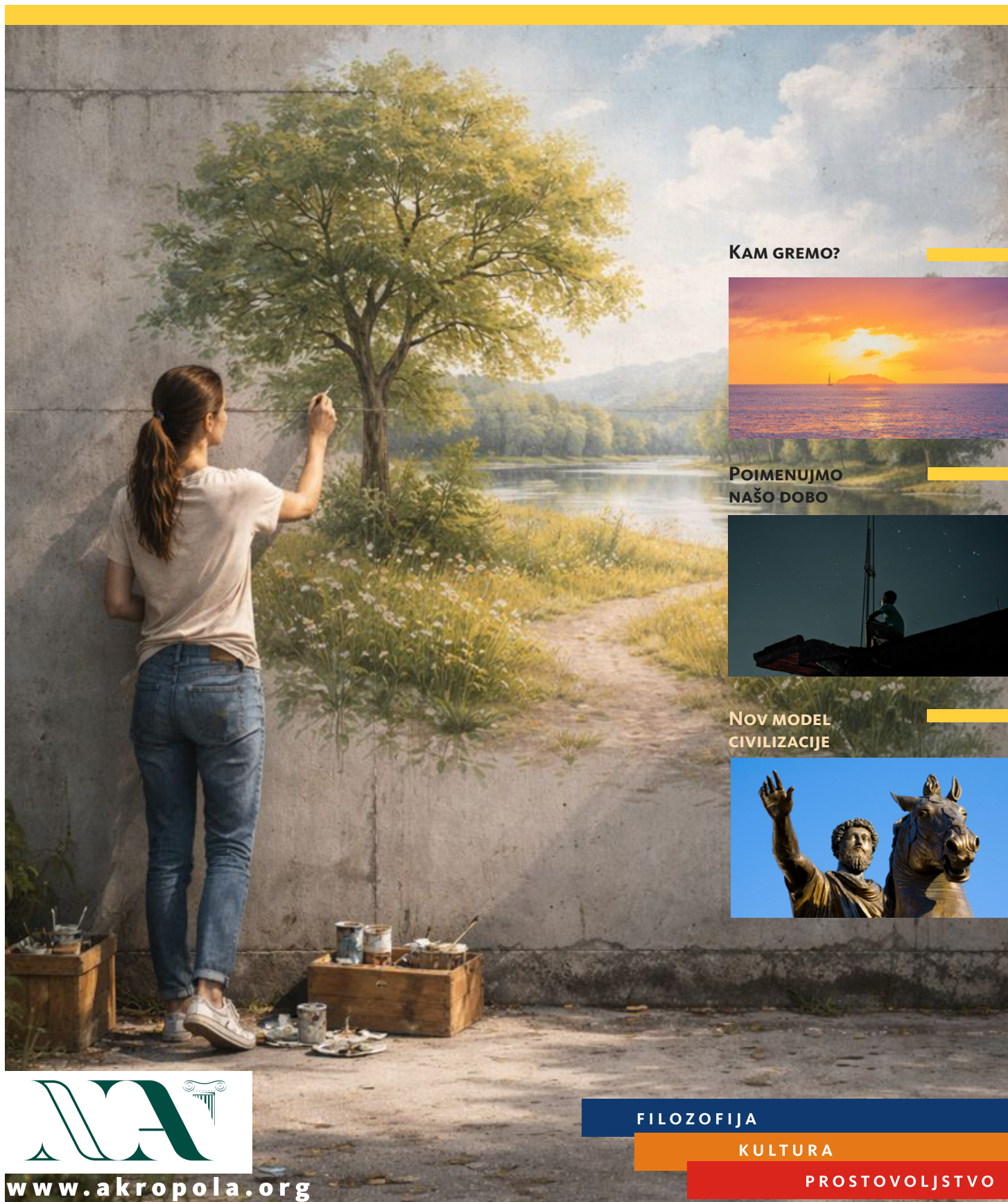

AKROPOLITANEC

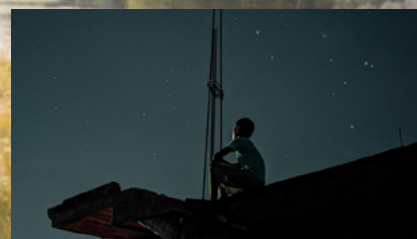
ZA BOLJŠEGA ČLOVEKA IN BOLJŠI SVET

KAM GREMO?

POIMENUJMO
NAŠO DOBO

NOV MODEL
CIVILIZACIJE

FILOZOFIJA

KULTURA

PROSTOVOLJSTVO

www.akropola.org

AKROPOLITANEC

JANUAR 2026 | ŠT. 119

NOVA AKROPOLA | kulturno društvo
www.akropola.org

Wolfova 8, 1000 Ljubljana
070 601 651, 059 78 02 11
info@akropola.org

Tyrševa 7, 2000 Maribor
040 709 955
maribor@akropola.org

Odpiralni čas:
ponedeljek–četrtek 18.00–22.00

Ime revije: *Akropolitanec*
Založnik: Kulturno društvo Nova Akropola, Wolfova 8, Ljubljana
Odgovorni urednik: Stjepan Palajsa
Uredništvo: Andrej Praček, *urednik*, Nija Androjna, *grafično oblikovanje*, Barbara Krasnik, *prevodi*
Leto, mesec in številka izdaje: januar 2026, št. 119, mesečnik
Kontaktne podatki:
akropolitanec@akropola.org
ISSN 3023-9486

B E S E D A U R E D N I K A

Če živimo v svojem malem svetu, če smo v istem kraju odrasli, se šolali, dobili službo, se poročili ipd., če nismo potovali niti s pomočjo knjig in medijev, ves čas zazrti predvsem v svoje osebne izzive, potem je naša zavest precej ozka. Na tak način ne moremo realno vedeti niti, ali nam gre dobro ali slabo, saj svoje resničnosti skoraj nimamo s čim primerjati.

Kako nam gre? Bi lahko bilo boljše? Kdo ve. Tako pač je.

Tudi če je slabo, se s trenutnimi okoliščinami sprijaznimo, saj ne vemo, da bi lahko bile drugačne in boljše. Ne vemo namreč za vse zmožnosti, ki bi prav tako lahko bile naša realnost.

Prav zato je dobro razširiti svoja obzorja, izstopiti iz "vasi" in spoznati svet mnogoterih krajev, kultur in načinov življenja. Še več: oko uma lahko usmerimo tudi v preteklost in mnogoterost prepoznamo tudi skozi dimenzijo časa. Koliko bogatejše je naše videnje življenja šele tedaj, ko smo vidno polje iz široke dvodimenzionalne perspektive poglobili še v tretjo?

Zgodovina nam poleg tega daje uvid v razvoj, ki je najpomembnejše med gibanji življenja. Ne le da spoznamo mnogotere dobre in slabe primere, temveč nam predoči tudi izkušnje razvoja, ki jih kot človeštvo premoremo.

Šele s tako razširjenim pregledom lahko ustrezno vrednotimo svoje stanje. In šele tedaj lahko prepoznamo logiko dogodkov, njihove medsebojne povezave in smer razvoja. Bolje razumemo, od kod prihajamo in zakaj smo tam, kjer smo.

Morda bi kdo rekel: "Zakaj toliko besed o preteklosti? Saj ne obstaja več. Pomembna je prihodnost." Drži – do neke mere. Vendar ne pozabimo na kontinuiteto in na to, da je prav preteklost tista, ki osmisli sedanjost ter nam daje vizijo prihodnosti. Zaradi nje lahko uvidimo, kje bi hoteli biti – kaj je lahko naša jutrišnja realnost.

Poleg tega lahko iz bogate zakladnice izkušenj razberemo ne le usmeritev in vizijo, temveč tudi korake, ki jih je treba storiti. Prihodnost navsezadnje ni tako zelo nejasna. Je pa odvisna od naših odločitev in naših dejanj. To je najtrdovratnejša spremenljivka – in hkrati tista, ki je vsaj deloma v naših rokah.

V TEJ ŠTEVILKI:

- FILOZOFIJA: KAM GREMO? 4
- REFLEKSIJA: POIMENUJMO NAŠO DOBO 5
- DRUŽBA: NOV MODEL CIVILIZACIJE 7
- ARHEOLOŠKA DEDIŠČINA: NEKROPOLA V ŠEMPETRU ~ GANIMED 10
- HUMOR: MURPHYJEV ZAKON 11

Prihodnost je torej v veliki meri v rokah posameznikov in v rokah družbe, ki jo posamezniki sestavljajo. Kam gremo – skupaj – je vprašanje. To pa je odvisno od naše skupne zrelosti.

Zdaj ni čas za iskanje liderjev in "odrešiteljev" sveta, saj je inercija še prevelika. Zdaj je čas za vzgojo posameznikov. Šele ko bomo skupaj dovolj zreli, bo nastopil čas resnih in stabilnih sprememb.

Zavejmo se trenutnih izzivov in jih sprejmimo. Potrpežljivo, z razumevanjem, da nas na dolgem vzponu vsaka stopnica vodi do naslednje; z očmi usmerjenimi rahlo naprej, a s srcem visoko proti vrhu.

Andrej Praček, *urednik*

Tečaj praktične FILOZOFIJE

FILOZOFIJA KOT NAČIN ŽIVLJENJA

[HTTPS://AKROPOLA.ORG/TECAJ-PRAKTICNE-FILOZOFIJE/](https://akropola.org/tecaj-prakticne-filozofije/)

DATUMI ZAČETKOV TEČAJA:

ČETRTEK, 19. 2. 2026, OB 17.00 – TYRŠEVA 7, MARIBOR

PONEDELJEK, 23. 2. 2026, OB 19.00 – WOLFOVA 8, LJUBLJANA

Tečaj obsega 9 predavanj in se odvija enkrat tedensko ob istem terminu, v trajanju dveh šolskih ur.

PREDAVANJE

BOJ S PODZAVESTJO
ASTROLOŠKI SIMBOLIZEM MITA O ODISEJU

ČETRTEK, 22. 1. 2026, OB 17.00
TYRŠEVA 7, MARIBOR

KAM GREMO?

DELIA STEINBERG GUZMÁN

Ko meseci minevajo, se pred nas postavlja neizogibno vprašanje, ki se včasih pokaže jasno, drugič pa se takoj razblini v sencah nezavednega, še preden dobi obliko: kam gremo? To je brez dvoma staro vprašanje, ki zajema na stotine različnih odtenkov, a vsi se na koncu zlijejo v temeljno človeško potrebo po tem, da bi spoznali lastno usodo.

Kam gremo? Si ponavljamo vsak dan, vsak teden, vsak mesec, vsako leto ... To si rečemo vsakokrat, ko naši sanjski načrti propadejo ali ko se naši napori izkažejo za jalove. To se sprašujemo, ko preprosto hodimo po ulicah, potopljeni v tok ljudi. Zastavljamo si to vprašanje ob branju časopisov, ob poslušanju govorov, komentarjev, obljub, laži, resnic, prerokb, razglabljanj in ugibanj ... Vse to nas na koncu pripelje do vprašanj: kaj nas čaka? Kaj bo z nami in z našim svetom?

Če se poskušamo postaviti izven tega, kar nas vsakodnevno skrbi in izčrpava, se nam življenje pokaže kot veličastno gledališče, v katerem smo igralci mi sami, čeprav smo zaradi obrata zavesti za trenutek odmaknjeni od prizorišča dogajanja. Takrat stvari vidimo v drugi razsežnosti, z drugega zornega kota. Svet se nam zazdi kot krhek steklen kozarec, poln razpok, tik pred tem, da počí; razpoke se kažejo, kot da bi šlo za trenutek pred razpadom dragocenega kozarca, ki ga opazujemo.

Ker nas taka podoba vse boli, se pojavljajo različne rešitve – ali poskusi rešitev – za izhod iz takšnega stanja. Nekateri pravijo, da je kozarec nepoškodovan, da naš svet ne le da ni počen, temveč da je boljši kot kadarkoli prej. Drugi nam skušajo

prodati vse mogoče vrste lepil za popravilo poškodovanega predmeta, ob "logični" zagotovitvi, da je prav njegovo lepilo najboljše, edino, nenadomestljivo. Spet tretji – kot mi, filozofi – se sprašujemo, ali je treba razbit kozarec znova sestaviti ali pa ustvariti nov in boljši svet, ki bi nadomestil razbite koščke.

Lepila sočasne in kratkotrajne rešitve; kar danes zlepimo, se lahko jutri znova razbije. Če je steklo že samo po sebi krhko, je še toliko bolj krhko, ko so njegovi razpršeni deli zlepljeni skupaj. Bolj kot lepila potrebujemo mojstre; bolj kot besede potrebujemo mirno in globoko razmišljanje o vzrokih, ki so pripeljali do razpoke našega steklenega sveta, da pri kovanju novega ne bomo ponavljali istih napak.

Kam gremo? Tja, kamor bomo sposobni usmeriti lastno ladjo. Človekova usoda ni v tem, da se prepusti toku, medtem ko se smehlja ali joka ob ovinkih poti. Usoda je delo človeka obrtnika, človeka graditelja, človeka, ki čuti in misli s trdnostjo ter ima – onkraj nezgod in zapletov na poti – gotovost o svoji smeri in zaupanje v pristanišče, v katerega mora prispeti. Mi, filozofi, to pristanišče imenujemo nov in boljši svet, pot ladje pa spoznavanje samega sebe. To je naša rešitev za naš čas. 🏛️

USODA JE DELO ČLOVEKA OBRTRNIKA, ČLOVEKA GRADITELJA, ČLOVEKA, KI ČUTI IN MISLI S TRDNOSTJO TER IMA – ONKRAJ NEZGOD IN ZAPLETOV NA POTI – GOTOVOST O SVOJI SMERI IN ZAUPANJE V PRISTANIŠČE, V KATEREGA MORA PRISPETI.

POIMENUJMO NAŠO DOBO

ANTONIN VINKLER

Ali živimo v prelomnem trenutku zgodovine? Verjetno si je to vprašanje zastavilo že veliko ljudi (ob pogledu na prvo kolo, daljnogled ali prvi poljski top). Mnogi med nami, ki smo raziskovali svetovno zgodovino, smo prepričani, da naša doba ni podobna prejšnjim stoletjem, v katerih so se spreminjali poudarki, značilnosti in vrednostni sistemi. Danes ne vidimo spremembe le v pogledu na svet in vrednote, temveč tudi v temeljnih načelih, s katerimi svet sploh dojemamo in razlagamo. Katere so te prelomne spremembe?

SVET KOT VAS – Današnji človek lahko opazuje ves svet: potuje fizično in virtualno, je v stiku s komerkoli, kjerkoli. To se zdi novo. Res ima tudi svoje slabosti (neprekinjene invazije turistov na vsako zanimivo lokacijo), vendar hkrati ponuja veliko priložnost, da ljudje presežejo provincialno ali ozko soseskarsko razmišljanje ter postanejo bogatejši in bolj strpnji. Ali nam bo to uspelo?

POPRAVLJANJE NARAVE – Verjetno smo prvi v zgodovini, ki skušamo "popravlјati" naravna načela Narave (moški in ženski princip, ki sta v temelju biološkega, psihološkega in družbenega obstoja). Bo to postalo prevladujoča matrica? In če bo, kako se bo Narava odzvala?

JAVNO ŽIVLJENJE – Meja med zasebnim in javnim skorajda ne obstaja več. Prej je bilo to značilno le za zapore ali podmornice. V vsakem trenutku je lahko skoraj vse, kar naredimo, posneto; skoraj vse, kar rečemo ali storimo, je lahko s svetlobno hitrostjo predstavljeno javnosti. Zasebnost postaja javno blago. Kje bomo potegnili mejo?

SKORAJ POPOLNA PROIZVODNJA – Tehnologija je tako napredna, da imamo težave ločevati med kopijo in izvirnikom. Na bolje ali na slabše: od slik in denarja do človeškega glasu in obraza v videu – vse je mogoče ponarediti,

ne da bi to prepoznali. Pred nami je dolg miselni proces: čemu lahko zaupamo in čemu ne. Modreci pravijo, da je materialni svet iluzija ... kako naj potem imenujemo ta njegov del? Iluzija iluzije?

"OSAMLJENA MNOŽICA" – Tehnologija nas je povezala z oddaljenimi kraji in ljudmi. Hkrati pa omogoča popolno odsotnost socializacije. Ob strani puščam ljudi, ki živijo v videoigrah, in se osredotočam na popolnoma "oddaljen" način življenja, kjer je mogoče skoraj vse potrebe zadovoljiti "na spletu", ob tem pa živeti sam v središču ogromne aglomeracije. Načrti za »meta-življenje« sodobnih "vizionarjev" spreminjajo podobo filma Matrica v nekaj zelo resničnega. Bo meta-sreča resnična?

KRALJESTVO INFORMACIJ – Nikoli v zgodovini človeštva človek ni imel dostopa do tolikšne količine informacij. Razumen in discipliniran človek je nad tem navdušen. Neverjetno bogat vir znanja lahko uporabi za svoj razvoj in raziskovanje sveta.

Hkrati pa je delež funkcionalno nepismenih otrok v Bolgariji* dosegel 46 % (to so tisti, ki ne glede na vrsto informacij niso sposobni razlikovati, razumeti ali jih uporabiti). Zakaj bi sploh potrebovali vse te informacije?

Dodajmo še internet – to izjemno orodje, ki povečuje dobro in zlo – in njegov prispevek: skoraj popolno spodkopavanje naravne avtoritete (mnenje priljubljenega YouTube vplivneža pretehta mnenje Nobelovega nagrajenca, ker imajo "všečki" večjo težo od vseh drugih meril).

Šalo na stran: najti vredno in zanesljivo informacijo je danes postalo skoraj tako težko kot v času totalitarnih režimov (ki se jih nekateri še spomnimo). Zanimiv paradoks!

OPAZOVALEC POD OPAZOVANJEM – Danes lahko spremljamo in nadzorujemo svoj utrip, število korakov, avtomatske nakupe ... kot še nikoli prej. Hkrati pa smo tudi sami opazovani. Nadzor nad vsemi vidiki človeškega življenja je postal brez primere – in to "v realnem času". Količina podatkov, zbranih ne le o gibanju posameznika, temveč tudi o njegovem stanju, zdravju, okusih, mnenjih in navadah, je osupljiva. Ni naključje, da so ti podatki trenutno najvrednejše blago na svetovnem trgu. Pozabite na nafto in diamante. Za zdaj se zdi, da ni nič takšnega, če nas zbiralci podatkov le usmerjajo k določenim nakupom, zabavam, vedenjskim odzivom, preferencam, glasovom ... Počakaj – ali sem zapisal "le"?

PAMETNE ROKE – Tehnologije je sama po sebi res nepogrešljiva, vendar naj bo povezana z razvojem človeka. Verjetno si nas bodo zapomnili kot "tiste, ki so opravili presaditve srca in pristali na Luni" – tudi to je nekaj brez primere. Toda ali je mogoče, da obstaja razumna meja, kjer si lahko rečemo: več kot to ni zaželeno? Natančneje: kaj se je zgodilo s človeško domišljijo, odkar so filmi prevladali nad branjem knjig? V kakšnem stanju je naš spomin, če lahko vse posnamemo in fotografiramo s telefonom? Kakšno je naše zdravje, odkar vsi uporabljamo dvigala in avtomobile? Kaj želimo razvijati? Kaj bo postavljeno na piedestal? Notranja orodja človeka samega – vest, koncentracijo, spomin, voljo, domišljijo in moralne vrednote? Ali zunanja orodja, ki jih bodo nadomestila? Je smiselno hiteti z razvojem umetne inteligence, ko naravna inteligenca pri večini ljudi še ni dosegla niti polovice svojih zmožnosti?

ZADNJA ŽELJA ...

Ne morem vedeti, kako bodo to dobo poimenovali v prihodnosti, a želel bi si, da bi bilo nekaj podobnega naslednjemu:

... tisti, ki so segali po zvezdah, a so spoznali, da je tudi v duši veselje – in to veliko pomembnejše.

Tisti, ki so iznašli čudo ... in so v nekem trenutku odkrili, da mora biti človek močan znotraj, ne zunaj, zato so tehnologijo

podredili kot najbolj uporabnega služabnika, da bi sami ostali svobodni.

Tisti, ki so planet spremenili v veliko vas in potem, ko so okusili izkoriščanje in rasizem, izbrali enotnost in bratstvo raznolikih in različnih, namesto lažne psevdo-enotnosti in vodenih delitev.

Se bo to zgodilo? Odvisno je ... Odvisno je tako od tebe kot od mene. 🙏

*Avtor je nacionalni direktor Nove Akropole v Bolgariji.

... TISTI, KI SO SEGALI PO ZVEZDAH, A SO SPOZNALI, DA JE TUDI V DUŠI VESOLJE – IN TO VELIKO POMEMBNEJŠE.

NOV MODEL CIVILIZACIJE

GILAD SOMMER

Ena najbolj osupljivih značilnosti antičnih civilizacij je bila enotnost njihovega načina življenja. V Umetnostnem inštitutu v Chicagu je na primer razstavljena čudovita stela iz majevskih ruševin Calakmula v Mehiki. Na njej je upodobljen vladar v vlogi visokega svečenika, oblečen v obredna oblačila, z ritualnimi predmeti v rokah, prikazan med izvajanjem pomembnega obreda. Menimo, da je bil ta obred povezan z zaključkom desetletnega cikla v majevskem koledarju, ki je bil izračunan s takšno natančnostjo, da danes lahko določimo točen datum njegove izvedbe. Ta stela je torej hkrati umetniška v svoji upodobitvi, verska po pomenu, politična po avtoriteti in znanstvena po svojih meritvah.

Stari Egipt je še en jasen primer enotnosti, značilne za antične družbe. Vera in iz nje izhajajoča morala sta bili organsko vtkani v kulturo. Čeprav je bilo versko razumevanje različno globoko, je bila religioznost prisotna pri vseh, vsaj v določeni meri. Politična oblast in duhovna vloga nista bili ločeni. Faraon je bil hkrati vrhovni duhovnik in je skozi leto sodeloval pri številnih obredih. Njegova pravica do vladanja je izvirala iz poslušnosti bogovom, zlasti Ma'at, boginji pravičnosti. Obenem je bil Egipt visoko razvita znanstvena civilizacija. Za gradnjo izjemno natančno poravnanih templjev in piramid so morali razpolagati s poglobljenim znanjem naprednega inženirstva ter astronomije in uporabljati določeno obliko tehnologije. Dejstvo je, da med arheologi še danes poteka razprava o tem, kako so Egipčani uspeli uresničiti te dosežke. Nazadnje je egipčanska umetnost odražala tako versko kot politično razsežnost ter temeljila na izredno natančnih matematičnih razmerjih, ki so jih dosledno upoštevali.

Navdihnjen s temi starodavnimi civilizacijami in z vizijo prilagoditve njihovih načel sodobnemu človeštvu je filozof in ustanovitelj Nove Akropole, Jorge Livraga, predlagal piramidni model civilizacije, ki temelji na štirih vidikih človeškega sveta – znanosti, religiji, politiki in umetnosti.

ZNANOST, RELIGIJA, POLITIKA IN UMETNOST

V najbolj preprostem pomenu lahko **znanost** opredelimo kot iskanje resnice. V zahodnem svetu, ki ga je močno zaznamovala aristotelska tradicija, se raziskovanje skoraj izključno osredotoča na fizično raven, na tisti del narave, ki ga zaznavajo čuti. Na Vzhodu pa se je ohranila dolga tradicija, bližja platonističnemu pogledu, po katerem je materialni svet v bistvu Maya, iluzija, saj je v neprestanem spreminjanju in gibanju. Po tem razumevanju čutnim zaznavam ni mogoče

povsem zaupati kot nosilcem resnice. Zato se je razvila močna znanstvena smer, ki poudarja raziskovanje notranjega, subjektivnega sveta prek premišljevanja in meditacije. Obe poti sta lahko pozitivni, če ju razumemo kot dopolnjujoči in če služita dobrobiti človeštva, ne pa finančnim ali osebnim interesom, ki morda sodijo v trgovino, ne pa v znanost.

Religija, ki jo pogosto postavljamo v nasprotje z znanostjo, si je v zadnjih sto letih pridobila precej slab sloves. Pogosto jo obtožujejo, da je odgovorna za večino zla na svetu – za vojne, genocid, diskriminacijo in dogmatizem.

Nedvomno drži, da je bilo veliko hudega storjenega "v imenu boga". Vendar je kriviti samo idejo religije za dejanja njenih domnevnih privrženecv enako nesmiselno kot obtoževati znanost za atomsko bombo, kemično orožje, digitalno sovraštvo ali napade z brezpilotnimi letali.

Tako religija kot znanost sta sestavni del človeške izkušnje že od začetkov in sta bili uporabljeni tako za dobro kot za zlo, odvisno od tistih, ki so se nanju sklicevali. Lahko bi celo rekli, da do zlorab prihaja prav zaradi njune ločitve. Religija brez znanosti zdrsnje v dogmo in predsodke, osredotočene na dobresedno razlago in slepo, fanatično sledenje vsaki vejici svetih besedil. Znanost brez religije pa postane birokratsko zbiranje nepomembnih podrobnosti, brez vizije in brez upoštevanja moralnih posledic, kar raziskovalca pogosto vodi v služenje velikim interesom, ki jim dobrobit človeštva ni v ospredju.

Brez religije ne bi nikoli nastali številni zakladi človeštva: jamske poslikave v Altamiri, piramide, Sikstinska kapela, Bhagavadgita in renesančna umetnost, da ne omenjamo del velikih idealistov 20. stoletja, kot sta Gandhi in Martin Luther King.

Toda kaj sploh je religija?

Albert Einstein je zapisal izjemno definicijo:

"Religiozen človek je pobožen v tem smislu, da ne dvomi o pomenu nadosebnih ciljev in vrednot, ki ne potrebujejo in ne dopuščajo racionalne utemeljitve ... V tem smislu je religija starodavno prizadevanje človeštva, da bi se teh vrednot in ciljev jasno in celovito zavedalo ter nenehno krepilo in širilo njihov vpliv. Če religijo in znanost razumemo v tem okviru, je spor med njima nemogoč, kajti znanost lahko ugotavlja, kaj je, ne pa, kaj bi moralo biti ..."

V širšem smislu, kot jo opredeljuje Jorge Livraga, pa je religija vse, kar povezuje:

"... človeka z bogom in naravo, človeka s človekom ter posameznika s samim seboj."

Tretji vidik je **politika**, ki jo lahko opredelimo kot znanost in umetnost vodenja.

Znanost zato, ker se ukvarja z ljudmi, ki delujejo po določenih naravnih zakonitostih, psiholoških mehanizmi in miselnih načelih. Umetnost pa zato, ker se nanaša na človeška bitja, ne na stroje – na posameznike z občutki, potrebami in sanjami, ki so nenehno v notranjem boju za uskladitev različnih vidikov svojega bitja.

Vodenje ni manipulacija, temveč prebujanje višjih potencialov tistih, ki jim nekdo stoji na čelu, v iskanju višjega cilja ali ideala. Voditelji niso popolni ljudje, vendar imajo širši pogled in jasno vizijo. Zaznavajo možnost boljšega jutri, ki ga drugi še ne vidijo, ter razvijejo sposobnosti in lastnosti, potrebne za utelešenje te prihodnosti, da sami postanejo živ zgled ideje, ki jo predstavljajo.

Brez takšne vizije nimamo voditeljev, temveč v najboljšem primeru zgolj "šefe", administratorje ali birokrate, v najslabšem pa ... dovolj je, da pogledamo okoli sebe.

Tudi politika, podobno kot religija, nosi madež tistih, ki so jo uporabljali za lastne koristi. Vendar se ne smemo motiti: brez pravilno razumljene in uporabljene politike družba ne more obstajati. Vsak napredek, vsako skupno gibanje naprej je bilo omogočeno po zaslugi resničnih voditeljev – ljudi, ki so politiko uporabljali v njenem naravnem pomenu.

Nazadnje pridemo do **umetnosti**.

O umetnosti je težko govoriti kot o enotnem pojmu, saj ima vsak med nami svoje estetske preference, ki se s časom tudi spreminjajo.

Kljub temu jo lahko zaradi enostavnosti opredelimo kot iskanje lepote.

Pogosto slišimo, da je "lepota v očeh opazovalca", kar do določene mere drži, vendar obstajajo pojavi, ki jih ljudje skoraj univerzalno dojemamo kot lepe.

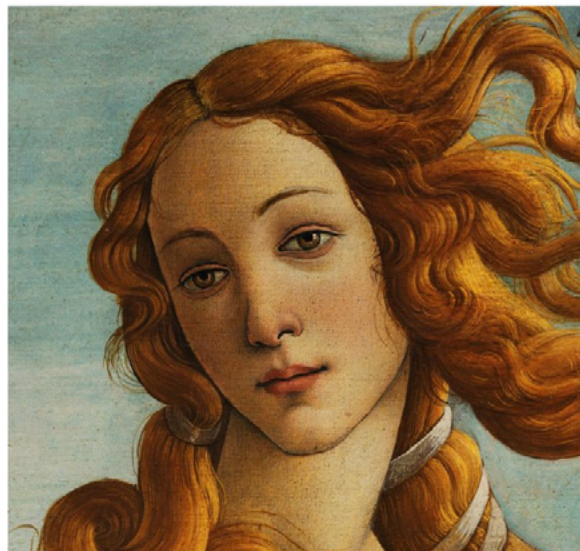
Še nikoli nisem srečal osebe, ki bi trdila, da so sončni zahodi ali metulji grdi, in tega niti ne pričakujem. To kaže, da poleg kulturnih razlik obstajajo tudi splošne, skupni vidiki lepote.

Kaj lahko zanesljivo trdimo o lepoti?

Da deluje neposredno, da nam vzame dih. Ni racionalna in je ni mogoče v celoti ubesediti, niti to ni potrebno. V njeni prisotnosti besede umolknejo; ni potrebe po opozorilu ali napisu "ploskajte, to je lepo" – lepota govori sama zase.

Da bi jo zaznali, pa moramo odstraniti notranje ovire in dovoliti, da njen vpliv prodre v nas. Če smo v sebi grobi, so oči duše zastrte s tančico teme, skozi katero ne prodre niti lepota.

In umetnik? To je srečnež – ali morda nesrečnež – ki to lepoto, prihajajočo od drugod, zazna neposredno ter jo uresniči v oblikah, dostopnih tudi ostalim smrtnikom.

Znanost, religija, politika in umetnost.

A nekaj še vedno manjka. Te štiri poti mora povezovati nit **filozofije** – ljubezni do modrosti – edine discipline, ki nam lahko pokaže, da se za besedami in nesporazumi skriva skupni, bistveni element vseh teh področij: človek in njegova pot.

Zato si začnimo predstavljati drugačno prihodnost. Kajti če sejemo ista semena, ne moremo pričakovati drugačnih sadov.

Predstavljajmo si svet, v katerem različni vidiki človeškega življenja niso razdrobljeni, temveč povezani; prihodnost, v kateri znanost, religija, politika in umetnost sodelujejo pri gradnji boljšega sveta. 🏛️

RIMSKA NEKROPOLA V ŠEMPETRU ~ GANIMED

V SAVINJSKI DOLINI STOJI EDEN NAJDRAGOCENEJŠIH ANTIČNIH SPOMENIKOV EVROPE – RIMSKA NEKROPOLA V ŠEMPETRU. ČEPRAV JO UMETNOSTNI ZGODOVINARJI OPISUJEJO KOT "NAJLEPŠO NEKROPOLO ZUNAJ APENINSKEGA POLOTOKA", OSTAJA V SLOVENSKI ZAVESTI SKORAJ NEOPAŽENA.

Nova Akropola razvija projekt "Rimska nekropola v Šempetru – zgodbe o petih večnih ljubeznih", katerega namen je ponovno obuditi zavest o rimski nekropoli v Šempetru v Savinjski dolini – ne le kot o arheološkem najdišču, temveč kot o prostoru z bogato duhovno dediščino.

Vse dejavnosti projekta vodijo k enemu cilju: da Šempeter postane prostor živih idej – prostor ljubezni in navdiha. Ne želimo le pripovedovati o zgodovini. Naj Šempeter ne bo samo mesto spomenikov, temveč izkušnja.

Predstavitev motiva:

GANIMED

Nekoč, v zlato dobi herojev, je v Troadi živel mlad princ po imenu Ganimed. Bil je sin kralja Trosa, ustanovitelja slavnega mesta Troja, in njegove žene Kalirhoje. Ganimed ni bil le plemenitega rodu, temveč tudi izjemne lepote – tako osupljive, da so govorili, da ga ni bilo med smrtniki njemu enakega.

Njegova lepota ni ostala neopažena niti med bogovi. Zevs, kralj vseh bogov, ki je pogosto pogledoval na Zemljo v iskanju posebnih duš, je nekoč uzrl Ganimed, kako pase ovce na pobočju gore Ida. Takoj ga je prevzel očarljiv sijaj mladeničeve podobe – njegovo držo, lahkotnost koraka, jasnino pogleda. Zevs je bil znan po svoji želji, da si prisvoji, kar se mu je zazdelo božanskega. V Ganimedu je videl nesmrtnost lepote, miline in mladosti.

V podobi veličastnega orla se je spustil z Olimpa in Ganimedu odnesel med bogove. A Zevs ni storil tega, da bi ga kaznoval – nasprotno: dal mu je večno življenje in nesmrtnost, ter mu podelil častno mesto točaja na božanski gostiji – na Olimpu. Od takrat je Ganimed stregel ambrozijo in nektar bogovom, prevzel vlogo, ki jo je pred tem opravljala boginja Heba, in postal simbol večne mladosti, popolne lepote in milosti.

Vprašamo se lahko, zakaj je Ganimed upodobljen na spomeniku v nekropoli. Tam, kjer navadno žalujemo nad izgubo, nas umetnik bodri in dviguje naš pogled višje.

Telesa imajo svoj "rok trajanja", lepa duša – tista, ki je v času življenja uspela pritegniti pozornost bogov – pa se povzdigne visoko in doseže večno mladost. 🏛️

MURPHYJEV ZAKON

STJEPAN PALAJSA

ali ZAKAJ KRUH VEDNO PADE NA NAMAZANO STRAN

Obstajata le dva velika zakona univerzuma, ki določata življenje sodobnega človeka: prvi je Newtonov zakon gravitacije, ki skrbi, da nam nič ne odleti v vesolje, drugi pa Murphyjev zakon, ki skrbi, da bo vse, kar lahko gre narobe, tudi šlo narobe – in to v najbolj neprimernem trenutku. Obstajajo teorije, ki predvidevajo, da bi bilo morda mogoče izničiti gravitacijo, toda kolikor je znano, si še nihče ni drznil predlagati izničenja Murphyjevega zakona. To bi bilo približno tako, kot predlagati izklop resničnosti. Tako ta zakon postaja skoraj temeljni zakon obstoja.

Če podrobneje analiziramo Budovo učenje o Samsari in trpljenju ali Platonov mit o votlini, ugotovimo, da sta le variaciji iste ideje. Tudi stoično učenje je pravzaprav iskanje načinov, kako obvladovati njegove posledice.

O gravitaciji je bilo napisanega že mnogo, zato se ji tu ne bomo posvečali. Govorili bomo le o Murphyjevem zakonu in njegovih posledicah. Kot njegov simbol bomo vzeli preprosto pravilo: "Kruh vedno pade na namazano stran."

MURPHYJEV ZAKON: KO JE VSE POVEDANO V ENEM STAVKU

Murphyjev zakon se je rodil v povsem resnem, skoraj usodnem okolju: med testiranjem raketnih sani, s katerimi je ameriška vojska v 40-ih letih preučevala učinke pospeškov na človeško telo. V takih okoliščinah bi človek pričakoval spektakularne nesreče, polomljena rebra ali smrtne pospeške — ne pa banalnosti, kot so napačno priključeni senzorji. A prav to se je zgodilo, in pridobljeni podatki so bili vredni približno toliko kot žlica brez juhe.

Takrat je inženir Edward Murphy izrekel stavek, ki je spremenil svet:

"Če obstaja način, da se nekaj naredi narobe, bo nekdo to naredil."

Kasneje je bil rek poenostavljen v danes kultno obliko: "Če je možno, da bo nekaj šlo narobe, bo šlo."

Ta zakon ni le ciničen komentar življenja, temveč tudi načelo sistemskega načrtovanja in navodilo za preživetje: kjer so posledice napak velike, je treba predvideti vse, kar lahko gre narobe. Če računaš na katastrofo, te ne more presenetiti — čeprav te lahko še vedno močno udari po glavi.

KRUH VEDNO PADE NA NAMAZANO STRAN

Na videz gre za neškodljivo gospodinjsko opazko nekoga, ki je pravkar očistil preprogo. Nedolžna šala je sčasoma postala filozofija, orodje za razlago sveta in subtilna propaganda človeškega pesimizma. Ponovi se dovoljkrat — in postane resnica.

Vsak od nas je že kdaj stal nad lepo namazano rezino kruha, polno upanja, masla (ali marmelade), in v počasnem posnetku opazoval njen obrat v zraku, preden je pristala na preprogi — seveda z namazano stranjo navzdol, pogosto na najdražjo preprogo v hiši. V takem trenutku se človek zave, da narava ni nevtralna. Navija za kaos.

Rodil se je rek, ki se je hitro prijel: "Kruh vedno pade na namazano stran."

Dolgo je veljal za urbani mit, o katerem so potekale žolčne razprave. Postal je idealna tema pogovora, ko se ljudje niso imeli več o čem pogovarjati — popoln zamašek za vsak pogovorni vakuum.

In ker človeštvo očitno nima dovolj resnih problemov, so se fiziki odločili raziskati skrivnost padajočega kruha.

Fizika namreč kaže, da rek ni le pesimistična domislica. Ko rezina zdrsne z roba mize, se zaradi razlike med težiščem in podporno površino začne obračati. Povprečna višina mize omogoča približno pol obrata, zato rezina, ki je sprva obrnjena navzgor, ob padcu pogosto pristane z namazano stranjo navzdol. Ne maslo, ne marmelada, temveč rotacija in čas padca določata izid. Analize aerodinamike, vztrajnostnega momenta, višine kuhinjske mize in mase namaza kažejo jasno tendenco padanja na napačno stran.

Potem so morali naši vrli fiziki preveriti le še ponovljivost poskusa (kar je nujni pogoj za priznanje katerega koli zakona). In tudi tu se je pokazala njegova veljavnost: dogodek se je ponavljal pogostejše — in precej bolj boleče — kot bi človekovo zdravje dopuščalo.

Tako je bil mit znanstveno potrjen.

In iz tega se je izluščila velika resnica: Murphyjev zakon je teorija — namazana rezina pa njegov dokaz.

Pa še en pomemben detajl: ko se iskreno nasmejimo drugim, ko jim kruh pade narobe, se v resnici smejimo samim sebi — ker smo to že doživeli. Psihologi bi temu rekli moč identifikacije, skupna izkušnja enakih življenjskih situacij. Na ta način, skozi smeh, nas katastrofa povezuje. Takrat spoznamo, da življenje izkoristi vsak trenutek — tudi tako nadležno malenkost, kot je padec kruha — da nas česa nauči ali da nas poveže. In prav v takšnih trenutkih se v nas začne prebujati filozof.

SIMBOLIKA IN SKUPNO SPOROČILO

Murphyjev zakon in rek o padajočem kruhu sta postala svetovna filozofija, majhna univerzalna razlaga nadležne

realnosti, dokaz, da vesolje uživa v naši nepozornosti. Oba služita temu, da nas naučita, kako se spopasti s frustracijami — z ironijo, humorjem in sprejemanjem dejstva, da ni mogoče nadzorovati vsega. Nosita pa tudi praktično sporočilo: bolje kot načrtujemo, manj trpimo zaradi posledic napak.

Namesto da bi nas navdajala s pesimizmom, nas učita natančnosti, razsodnosti in odgovornosti: predvidi napake, pripravi rezervni načrt in računaj na presenečenja.

Zato, ko se naslednjič kruh prilepi na tla, samo reci: "Eksperiment zaključen. Teorija potrjena." In uživaj v občutku, da sodeluješ pri razvoju globalne znanstvene filozofije.

In če se ti kdaj kruh čudežno obrne na pravo stran — lepo prosim, ne povej tega nikomur. Uničiš lahko mit.

Brez mita o padajočem kruhu bi bilo življenje bolj dolgočasno — in preproge bistveno čistejše.

A resnično, koga bi to veselilo?

Mi, kot dobri filozofi, ne smemo nikoli pozabiti, da nas vesolje opazuje — in potrpežljivo čaka trenutek naše nepozornosti. 🍞

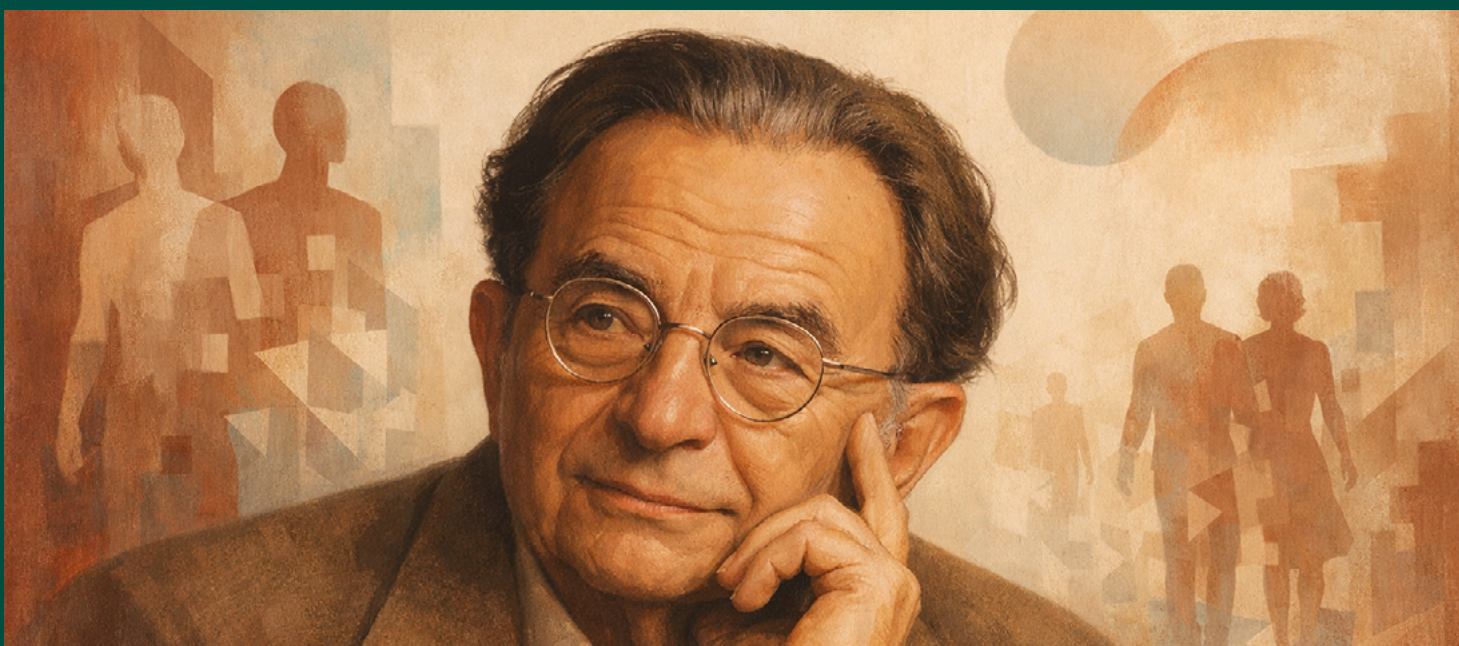
NAPOVEDUJEMO ...

PREDAVANJE IZ CIKLUSA: VELIKA VPRAŠANJA VSAKDANJEGA ŽIVLJENJA

PSIHOLOŠKA NEZRELOST IZVOR NAŠE TESNOBE

16. 2. OB 19.00, WOLFOVA 8, LJUBLJANA

SKLOP DVEH PSIHOLOŠKIH PREDAVANJ

ERICH FROMM

* UMETNOST LJUBEZNI * IMETI ALI BITI

6. IN 13. 3. OD 18.00 DP 20.30, WOLFOVA 8, LJUBLJANA

V TVOJIH ROKAH STA ŠKARJE IN PLATNO.